

Visby – en julsaga

Jag vet inte vad vi trodde när vi kom till Visby den där julen, men inte var det att rosorna skulle blomma. De klängde trotsigt i snålblåsten, ensamma eller lutande mot varandra, mot husväggar och utegranar.

Min vän och jag vandrade genom gränderna, med gapande munnar och smattrande rullväskor. Om rosorna var sig lika var allting annat förvandlat. Sommarens glassbar med hundra sorter, Hamnplans lakritsstånd, Strandgatans gytter: spårlöst borta. Vi såg en dam med en bullterrier. Ingen av dem hälsade. Det kom tre bilar i rad och det kändes också skumt, så där innanför murarna. Det hade vi aldrig varit med om förut, sommargotlänningar som vi är.

Receptionisten på Breda Blick berättade att en släkting precis blivit getingstucken. Termometern visade åtta plusgrader. Havet vrålade. Jul. Vilken jul? tänkte vi och ramlade ner i de fluffiga bolstren. Första båten hem skulle gå om tre dygn. Nu kunde vad som helst hända. Teven hade tre kanaler. Vi genomsökte skåpen, drack snaps och råkade somna. Sämre uppesittarkvällar kan man vara med om. Stressigare åtminstone.

På julaftonen vaknade jag till min förvåning utan blindtarmsinflammation. Under natten hade magsmärtorna kommit och gått. Kanske var det en dröm, en mardröm som skingrats i vissheten om att lasarettet bara låg ett stenkast bort. Nu lyste solen skarpt. Bränningarna hördes tvärs över Paviljongspan, in genom de stängda fönstren. Vad skulle vi hitta på? TV4:s morgonprogram sög. Museer, bibliotek och simhallar var stängda för helgen. Resten av stan eldade ljus bak lyckta dörrar. Återstod bara en sak: packa en ryggsäck och gå till Snäck. Vid Norrgatt stod en huvudlös rondellhund och såg sorglig ut. Utanför ICA Kometen ryckte tre förbluffade personer i dörren, och i buskagen vid motorstadion rörde sig folk i spridda klungor, med och utan gångstavar. Det gamla kalkbrottet var sig likt, fast med tags. Bladväxter kramade barrträd. Kråkor kryssade i motvind. Min vän sa att havet inte brydde sig om att det var julafton. Det var nog därför vi hade åkt hit, för att – som havet – skita i traditionerna och försätta oss i full frihet. När han tog min hand i sin förstod jag att vi hade lyckats. Vi klättrade uppför en lerig brant och åt matsäck. Smörgåsarna var kalla och juicen tunn. Utsikten övertygade oss om att detta inte spelade någon roll. I motljuset såg vi ända bort till Högklint och på redde låg ett mystiskt lastfartyg som bidade sin tid.

Det var med viss panik vi om aftenen upptäckte att serveringarna, som vi trott var säkra kort, bommat igen. De sista matbutikerna hade dessutom stängt redan klockan ett. Vi befarade att vi inte skulle få något till livs och genomsökte gränderna med tilltagande ångest. Vid Bolaget blev vi bönhörda. Där dukades en liten, men naggande god buffé upp. Glöggen var fyllig, sillen utsökt, laxen len.

Vid halvsjutiden såg vi en tomte irra omkring utanför fönstren. Hans flämtande lykta försvann bakom några parkerade bilar. Krogägarna bytte paket med bekanta och fyllde på våra glas. Stämningen var varm, stillsam, på gränsen till privat. Vi kunde ha stannat hela natten om vi velat, men återvände till vårt logi. Tog vägen genom ett beckmörkt Botaniska. Hörde vatten porla. Såg stjärnor blänka. Hittade en dörr, tände ett ljus och samtalade.

Morgonen därpå gjorde jag något jag aldrig gjort förr, gick till julottan. Domkyrkan var hopplöst föråldrad med pelarskymda sittplatser, men det var högt i tak och ungefär lika många levande ljus som besökare. Biskopen talade varmt om världens små och svaga, utifrån det lilla barnet i krubban. Jesus föddes inte till kung. Han levde ett enkelt, fattigt liv. Hans budskap var kärlek och omtanke om

den lilla människan, så ock Koskinens. Kollekten gick oavkortat till ett gotländskt härbärke för hemlösa. Sen sjöng vi några välbekanta psalmer, tände ännu fler ljus och skingrades i gränderna. Jag var ännu sömntung och dåsig. En koltrast stirrade ängsligt från en gren. Vinden hade mojnät. Min vän låg fortfarande och snusade i vårt tillfälliga hem. Han är inte kristen. Inte heller jag om sanningen ska fram. Men jag kan några psalmer och präster plägar säga bra saker. Kyrkor är annars ödsliga och intetsägande platser. Var bor gud, om han finns? Och vad är en människa?

Juldagen tycktes oss dömd att misslyckas. Visby var mer stängd än någonsin, och Snäck hade vi redan gjort. Nu strövade vi på måfå omkring innanför murarna. Trampade sönder ishinnor på vattenpölar. Tittade på ett bygge som saknade tillstymmelse till aktivitet.

I Almedalen stod en kringränd kvinna och matade änder, måsar och trutar. En storskrak svalde utan att blinka brödbitar stora som hönsägg. Mesar och duvor pickade i händelsernas utkant och nerifrån dammen vankade en bredbent svanhanne i riktning mot kalabaliken. Kvinnan log skadeglatt och sa att det var rätt åt honom att brödet var slut, för han var en riktig elaking. På detta svarade svanen genom att fräsa och hugga efter henne med näbben. Kanske skulle han få en bit imorgon ändå. Hon kom varje dag, berättade hon, med gammalt bröd från Signalen. Ingenting mer hände. Mörkret föll, och det enda vi kunde hitta på var att gå in och tända en lampa. Hur förvånade blev vi då inte när vi sent om kvällen, på förnyad jakt efter förströelse, korsade Stora torget. En kö ringlade hundra meter ut från Munkkällaren. Bilar kom och for som vore det terminal fem på Arlanda. Brölen steg mot skyn och tonåringar vacklade från en ruin till en annan. Till och med korvmojen nedanför Smittens backe höll öppet med mos och allt. Vi förstod inte var alla människor hade kommit ifrån, eller varför de dröjt så länge. Alla vattenhål hade plötsligt öppnat och musiken dunkade. På Effes spelade ett inhemskt coverband för en sensationellt mixad publik bestående av medelålders cowboys, unga svartrockare och lössläppta dansbandsbrudar. Där stod vi och gapade, som så många gånger förr. Visby hade återigen tagit oss med storm.

På Annandagen åkte vi hem fullproppade av franska galletter och caffe lattar. Rullväskorna smattrade, rosorna riste i vinden. Det vi lämnade var en liten stad som klängde på en klint i Östersjön, till det yttre en obetydlig plats på jorden. Men vi hade upplevt förunderliga ting här, förknippade med en årstid, en helg och några invånare. Ingen annanstans någon annan gång skulle detta komma att upprepas. Förutom i minnet, så som man kan minnas en nära vän, en kärlek eller en avgörande händelse.

© Tina Messing 2007